

**OCHRANA KOMUNIKÁCIE MEDZI PRÁVNÍKOM
A JEHO KLIENTOM A VYŠETROVACIE PRÁVOMOCI
EURÓPSKEJ KOMISIE V OBLASTI
SÚŤAŽNÉHO PRÁVA¹**

JUDr. Mária Patakyová

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Ústav európskeho práva
maria.patakyova@flaw.uniba.sk

**Ochraňa komunikácie medzi právnikom a jeho klientom
a vyšetrovacie právomoci Európskej komisie v oblasti
súťažného práva**

Príspevok sa zameriava na ochranu dôvernosti komunikácie medzi právnikom a klientom pri výkone vyšetrovacích právomocí Európskej komisie podľa nariadenia 1/2003. Predstavuje sa judikatúra Súdneho dvora Európskej únie, obzvlášť ohľadom interpretácie pojmu právnik. Cieľom príspevku je predovšetkým analyzovať proporcionálnu reštriktívneho výkladu pojmu právnik ako zásahu do práva na právnu pomoc podnikov.

**La protection de la communication entre le juriste et son client et les
pouvoirs d'enquête de la Commission européenne dans le domaine du
droit de la concurrence**

Cette contribution traite de la protection de la communication entre juriste et client en liaison avec les pouvoirs d'enquête de la Commission européenne en vertu du règlement 1/2003. La jurisprudence de Cour de justice de l'Union européenne est présentée, surtout celle qui concerne l'interprétation du terme juriste. Le but principal de cette contribution est de faire l'analyse de la proportionnalité de l'interprétation restrictive du terme juriste comme une intrusion dans le droit de l'assistance judiciaire des entreprises.

¹ Príspevok bol spracovaný v rámci projektu APVV-0158-12 "Efektívnosť právnej úpravy ochrany hospodárskej súťaže v kontexte jej aplikácie a praxi".

Protection of the communication between the lawyer and his client and the powers of investigation of the European Commission in the field of competition law

This paper is dedicated to the protection of the communication between lawyer and his client within the powers of investigation of the European Commission based on the Regulation 1/2003. The case-law of the Court of Justice of the European Union is presented, especially as regards the interpretation of the notion lawyer. The principal aim of the paper is to analyse the proportionality of the restrictive interpretation of the notion lawyer as the interference to the right to legal assistance of the undertakings.

Kľúčové slová: legal professional privilege, ochrana komunikácie, proporционалita, nariadenie 1/2003, Európska komisia

Mots-clé: legal professional privilege, la protection de la communication, proporционалité, règlement 1/2003, la Commission Européenne

Keywords: legal professional privilege, protection of communication, proportionality, regulation 1/2003, European Commission

Úvod

Súťažné právo má chrániť hospodársku súťaž na trhu. Ide o cieľ dôležitý pre správne fungovanie trhového hospodárstva, ku ktorému sa hlási Európska únia aj Slovenská republika. Verejná odnož súťažného práva je formálne podchytená na európskej úrovni v článkoch 101 a nasl. ZFEÚ² a v nadväzujúcej legislatíve. Pre odstránenie narušení hospodárskej súťaže je nevyhnutné, aby príslušné úrady disponovali dostatočnými kompetenciami na riadne prešetrenie situácie, čo predpokladá vzniku konfliktom so základnými právami podnikov. Medzi tieto konflikty je možné radiť právomoc súťažných úradov získavať prístup k dokumentom, ktorá koreluje, okrem iného, s právom nesprístupňovať dokumentáciu, ktorá je predmetom ochrany komunikácie medzi právnikom a klientom.

Právo na právnu pomoc je významne späté s právom na obhajobu a právom na spravodlivý proces.³ V prípade komplikovaných právnych odvetví, v ktorom potrebuje manažment kvalifikované právne rady na to, aby neporušil európsku legislatívu, je konzultácia s právnikom nevyhnutná. Mnohé ekonomicky odôvodnené konania budú vo svetle súťažného práva ilegálne. Získanie týchto kvalifikovaných rád by bolo ohrozené v prípade, ak by sa k nim vedela súťažná autorita dostať, napríklad prostredníctvom žiadosti o informácie, ktorá v prípade nevyhovenia prináša so sebou nemalé sankcie. Predpokladá sa, že podnikateľ, resp. podnik bude musieť čo najpresnejšie opísať svoju faktickú situáciu na to, aby mu právnik mohol poskytnúť od-

² Zmluva o fungovaní Európskej únie.

³ Pozri napr. prípad *Golder v Spojené kráľovstvo*, sťažnosť č. 4451/70 (ESLP, 21.február 1970).

bornú pomoc. Môže sa dokonca stať, že právnik kvalifikuje už dokonané alebo prebiehajúce konanie podniku ako protisúťažné. Je teda prirodzené, že komunikácia by v rukách súťažných autorít znamenala jednoduché preukázanie protisúťažného konania, čo by mohlo viesť k odradeniu podnikateľa, resp. podniku kontaktovať právnikov vôbec. Na vytvorenie priestoru pre získavanie právnych rád musí byť komunikácia chránená, aby sa klient nebál poskytnúť informácie svojmu právnikovi.⁴ V tom spočíva základ anglosaského konceptu *Legal Professional Privilege*, ktorý je v tejto práci označovaný ako ochrana komunikácie právnik – klient, resp. ako privilégium.

Napriek tomu zostáva otáznе, čo presne sa subsumuje pod komunikáciou právnik – klient. Príspevok sa venuje skúmaniu tejto otázky, a to predovšetkým chápaniu pojmu právnik a proporcionalite ustáleného chápania pojmu právnik ako zásahu do práva na právnu pomoc. Príspevok sa limituje na európske súťažné právo, konkrétne na vyšetrovacie právomoci Komisie založené nariadením 1/2003⁵, čím abstrahuje od konania v oblasti koncentrácií a štátnej pomoci. Rovnako sa abstrahuje od skúmania procesnej stránky tejto problematiky, t.j. akým spôsobom je procesne zabezpečená ochrana komunikácie právnik – klient, aké sú postupy v prípade sporov o zaradenie dokumentu pod toto privilégium a akým spôsobom je zabezpečený prístup k súdu.

Príspevok je rozdelený na dve časti. Prvá je zameraná na vyšetrovacie právomoci Európskej komisie, druhá sa zaoberá samotným skúmaním ochrany komunikácie právnik – klient vo vyššie uvedených intenciách. Záverom sú zhrnuté najdôležitejšie poznatky prezentované v príspevku.

Vyšetrovacie právomoci Európskej komisie podľa nariadenia 1/2003

Efektívny výkon ochrany hospodárskej súťaže predpokladá dostatočné právomoci Európskej komisie. Vyšetrovacie právomoci sú predmetom KAPITOLY V nariadenia 1/2003. Právomoc Komisie nikdy nie je neobmedzená, vždy musí smerovať k predmetnému účelu. Článok 17 nariadenia 1/2003 oprávňuje Komisiu vykonávať sektorové šetrenie, v rámci ktorého môže žiadať od podnikov (alebo združení podnikov) potrebné informácie, resp. môže vykonať aj potrebnú inšpekciu.

⁴ VICTORIAN GOVERNMENT SOLICITOR'S OFFICE: *Understanding Legal Professional Privilege*. [online, 2016-07-24]. Dostupné na: <http://vgso.vic.gov.au/sites/default/files/Understanding%20Legal%20Professional%20Privilege.pdf>

⁵ Nariadenie Rady (ES) č. 1/2003 zo 16. decembra 2002 o vykonaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článku 101 a 102 Zmluvy.

Žiadosť o informácie⁶, v poradí druhá vyšetrovacia právomoc, má dve formy. Pri jednoduchej žiadosti nie je podnik povinný informácie poskytnúť. Avšak, v prípade, ak sa úmyselne alebo z nedbanlivosti poskytnú nesprávne alebo zavádzajúce informácie, je možné uložiť podniku pokutu. V prípade, ak Komisia žiada informácie formou rozhodnutia, jeho náležitosti sú v podstate zhodné s náležitosťami jednoduchkej žiadosti s rozdielom širšieho poučenia o pokutách⁷ a penalizačných platbách⁸, nakoľko podnik je v prípade tejto formy povinný informácie poskytnúť pod hrozbou uloženia pokút. Podnik má taktiež právo obrátiť sa na Súdny dvor Európskej únie (ďalej len SDEÚ).

Článok 19 oprávňuje Komisiu klásť otázky každej fyzickej a právnickej osobe, avšak iba za podmienky, že táto osoba s tým súhlasí. Z toho vyplýva, že nebude dochádzať ku konfliktu s ochranou komunikácie medzi právnikom a klientom v takej miere, ako k nej dochádza v prípade vynútiteľných právomocí Komisie.

Inšpekcie v podnikateľských priestoroch, ktoré sa týkajú možných porušení článkov 101 alebo 102 ZFEÚ, sa vykonávajú na základe článku 20 nariadenia 1/2003. Inšpekcia môže byť vykonaná buď na základe písomného oprávnenia⁹ alebo na základe rozhodnutia¹⁰. V prípade druhého menovaného je podnik povinný podriaďiť sa inšpekcii pod hrozbou uloženia sankcií.

Článok 20 druhý odsek vymenúva právomoci úradníkov a ostatných správdzajúcich osôb určených Komisiou na vykonávanie inšpekcie¹¹, medzi iným právo prekontrolovať všetky obchodné záznamy; vyhotoviť kópie alebo výtahy; vyžadovať vysvetlenia ku skutočnostiam alebo dokumentom vzťahujúcim sa k predmetu a účelu inšpekcie a zaznamenanie odpovedí.¹² Právo klásť otázky sa vzťahuje nielen na zástupcov podniku, ale aj na členov personálu podniku. Vo vzťahu k právu prehliadať a kopírovať dokumenty je nevyhnutné dodať, že Komisia určuje, ktoré dokumenty potrebuje.¹³

Okrem podnikateľských priestorov je možné vykonať aj inšpekciu v priestoroch súkromných. Špecifikom tohto druhu inšpekcií je potreba vždy vykonať *ex ante* kontrolu súdom, ktorý povoľuje výkon inšpekcie.¹⁴ Oprávnenia inšpektorov sa uplatňujú čiastočne analogicky k článku 20 nariadenia 1/2003. Inšpektori môžu prekontrolovať všetky obchodné dokumenty a vyhotoviť

⁶ Článok 18, nariadenie 1/2003.

⁷ Článok 23 (1) b) nariadenia 1/2003.

⁸ Článok 24 (1) d) nariadenia 1/2003.

⁹ Článok 20 (3) nariadenia 1/2003.

¹⁰ Článok 20 (4) nariadenia 1/2003.

¹¹ Pre skrátenie budú v ďalšom texte uvádzané ako „inšpektori“.

¹² Kópia takéhoto záznamu je poskytnutá podniku. Pozri článok 4 (2) nariadenia 773/2004.

¹³ Spojené prípady T-289/11, T-290/11 and T-521/11. *Deutsche Bahn AG and Others v European Commission* [2013], bod 207.

¹⁴ Článok 21 (3) nariadenia 1/2003.

z nich kópie, ale ustanovenia oprávňujúce inšpektorom klásť otázky sa na inšpekcie v iných ako podnikateľských priestoroch uplatňovať nebudú.

Hmotnoprávna stránka ochrany komunikácie právnik – klient

Dôvernosť komunikácie medzi právnikom a klientom je jedným z konkrétnych základných práv chránených SDEÚ.¹⁵ Základným prípadom pre ochranu komunikácie medzi právnikom a klientom je *AM&S*¹⁶. Je signifikantné, že súd rozpoznal existenciu tohto privilégia už vo vyšetrovacej fáze konania pred Komisiou. Z toho vyplýva, že dôvernosť komunikácie medzi podnikom a nezávislým právnikom je chránená od začiatku konania a je rozšírená aj na dokumenty týkajúce sa predmetnej veci, ktoré predchádzali začatiu vyšetrovania.¹⁷ Z časového hľadiska je právo na komunikáciu chránené benevolentne.

Avšak, benevolentnosť sa nevzťahuje na chápanie pojmu právnik pre účely použitia tohto privilégia. SDEÚ v prípade *AM&S* jasne stanovuje prívlastok „nezávislý“. Z toho vyplýva, že privilégium sa nebude vzťahovať na „podnikových“ právnikov, ktorí sú zamestnancami podniku. Pokiaľ tú istú radu poskytne nezávislý právnik, napr. advokát a podnikový právnik, dokument, v ktorom bude táto rada spísaná, bude v prvom prípade mimo dosahu Komisie. V druhom prípade sa nebude môcť podnik efektívne brániť vydaniu tohto dokumentu, hoci by aj bol obsahovo totožný. Jediná výnimka tu platí v prípade, ak sa rady, ktoré poskytol nezávislý právnik, ďalej v podniku posúvajú cez právne oddelenie – podnikových právnikov. V takom prípade, ak podnikový právnik iba sprostredkúva informácie od nezávislého právnika, uplatní sa ochrana komunikácie právnik – klient.¹⁸ Dokumenty vypracované výlučne na účely vyžiadania si právneho stanoviska od advokáta v rámci výkonu práva na obhajobu sa tiež subsumujú pod privilegovanú komunikáciu.¹⁹

¹⁵ CRAIG, P. — DE BÚRCA, G.: *EU Law. Text, Cases and Materials*. 5. vyd. Oxford : Oxford University Press, 2011, s. 381.

¹⁶ Prípád 155/79 *AM&S Europe Ltd v Commission* [1982].

¹⁷ TOSATO, G. L. — BELLODI, L.: *EU Competition Law, Volume I, Procedure, Antitrust- Merger- State Aid*. 1. vyd. Leuven: CLAEYS & CASTEELS, 2006, s. 133.

¹⁸ Spojené prípady T-125/03 a T-253/03 *Akzo Nobel Chemicals Ltd and Akros Chemicals Ltd v Commission* [2007], bod 117. TOSATO, G. L. — BELLODI, L.: *EU Competition Law, Volume I, Procedure, Antitrust- Merger- State Aid*. 1.vyd. Leuven: CLAEYS & CASTEELS, 2006, s.134.

¹⁹ Spojené prípady T-125/03 a T-253/03 *Akzo Nobel Chemicals Ltd and Akros Chemicals Ltd v Commission* [2007], bod 123.

Delenie, do istej miery umelé, medzi podnikovým právnikom a nezávislým právnikom,²⁰ je mnohým členským štátom cudzie. Spojené kráľovstvo, ktoré vstúpilo do prípadu *AM&S* ako intervenient na strane podniku, podotklo, že v niektorých členských štátoch sú aj podnikoví právnici adresámi profesijných pravidiel a profesijnej etiky, a teda by tiež mali byť zahrnutí do okruhu právnikov, ktorých konverzácia s klientom je privilegovaná. Tento názor bol podporený aj generálnym advokátom Slynnom²¹, nepresvedčil však vtedajším Európsky súdny dvor. Luxemburský súd v prípade *Akzo Nobel*, potvrdzujúc judikát *AM&S*,²² explicitne uviedol, že pojem nezávislý advokát je definovaný negatívne, čiže musí absentovať pracovnoprávny vzťah, a nie pozitívne, napr. členstvom v komore.²³

Okrem skutočnosti, aby bol dokument ašpirujúci na privilégium dôvernosti vytvorený nezávislým právnikom, je potrebné, aby bol vytvorený na účel a s cieľom naplnenia klientovho práva na obhajobu.²⁴ Privilégium patrí podniku, nie právnikovi²⁵, korešpondencia medzi nezávislým právnikom podniku a právnikom tretej strany výhodu ochrany nepožíva.²⁶

V súčasnosti predstavuje prípad *AM&S* základ ustálenej judikatúry,²⁷ čo je možné vnímať dvojako, nakoľko po tridsiatich rokoch jeho aplikácie vystávajú otázky ohľadom jeho vhodnosti. Súvisí to najmä so zmenou posudzovania dovolených dohôd obmedzujúcich hospodársku súťaž. Prijatím nariadenia 1/2003 bolo presunuté hodnotenie, či dohoda spĺňa výnimku v súčasnosti stanovenú v článku 101 (3) ZFEÚ, z Komisie, ktorá dovtedy udeľovala výnimky, na podniky, ktoré si majú v súčasnosti samy vyhodnotiť, či ich prípadná dohoda spĺňajúca článok 101 (1) ZFEÚ by vedela byť zhojená aplikáciou článku 101 (3) ZFEÚ. Toto posúdenie predstavuje relatívne komplikovanú činnosť, preto je logické, že si podniky budú chcieť zamestnať právnikov schopných túto situáciu posúdiť. Pomoc poskytnutá interným právnikom môže byť, z dôvodov časových aj finančných, výhodnejšia ako tá poskytnutá externým, nezávislým právnikom. Majú byť podnikoví právnici vystavení nebezpečenstvu, že rady, ktoré poskytujú a údaje,

²⁰ Pod nezávislým právnikom sa korešpondencia s právnikom, ktorý je členom komory v danom štáte. Pozri KALESNÁ, K.: Hospodárska súťaž a základné práva. In *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2015*, s. 704-9, s. 708; s odkazom na prípad 155/79 *AM&S Europe Ltd v Commission* [1982].

²¹ Prípad 155/79 *AM&S Europe Ltd v Commission* [1982], návrhy generálneho advokáta Slynn-a s. 1646-7.

²² CHALMERS, D. — DAVIES, G. — MONTI, G.: *European Union Law*. 3.vyd. Cambridge : Cambridge University Press, 2014, s. 960.

²³ Spojené prípady T-125/03 a T-253/03 *Akzo Nobel Chemicals Ltd and Akros Chemicals Ltd v Commission* [2007], body 167-8; prípad C-550/07 P *Akzo Nobel Chemicals Ltd and Akros Chemicals Ltd v Commission* [2007], bod 45.

²⁴ Prípad 155/79 *AM&S Europe Ltd v Commission* [1982], body 21, 23.

²⁵ WHISH, R. — BAILEY, D.: *Competition Law*. 7.vyd. Oxford : Oxford University Press, 2012, s. 270.

²⁶ Rozhodnutie Komisie z 23. júla 2010, prípad 39.619 *Perindopril (Servier)*.

²⁷ Pozri napr. prípad T-30/89 *Hilti AG v Commission* [1991].

ktoré zbierajú, môžu byť v prípade vyšetrovania Komisiou použité proti podniku?²⁸

Je takýto zásah do práva na právnu pomoc proporcionálny? Na posúdenie tejto otázky môžeme použiť test proporcionality pozostávajúci z troch krokov, a síce skúmania vhodnosti, nevyhnutnosti a proporcionality v užšom slova zmysle.²⁹

Čo sa týka prvého kroku testu proporcionality, tento zásah je vhodný, nakoľko smeruje k efektívnemu zisťovaniu porušení súťažného práva, a teda k ochrane hospodárskej súťaže. Dokumenty od podniku sú zásadný zdroj informácií pre plnenie úloh Komisie.

Druhý krok testu je splnený v prípade, ak menej invazívny zásah by nebol dostačujúci. Mohlo by sa požadovať od Komisie, aby sa pokúsila získať informácie z dokumentov nepokrývajúcich komunikáciou s právnikmi. Na druhej strane, definícia pracovnej pozície je v rukách podniku. Podnik by mohol naoko rozšíriť privilégium na všetkých zamestnancov s právnickým vzdelaním, čo by mohlo znemožniť Komisii dostať sa k potrebným informáciám. Rovnako by bolo možnosťou pre podnik adresovať všetky dokumenty, emaily aj právnomu oddeleniu, čím by mohol byť vytvorený priestor na to, aby sa v podstate všetky javili byť pod ochranou komunikácie právnik – klient. Navyše, v prípade *AM&S* súd judikoval, že zamestnanecký vzťah prekluduje nezávislé poskytovanie právnych rád, čo by ale mohlo byť spochybnené v prípade štátov ako Spojené kráľovstvo, kde aj podnikoví právnici môžu podliehať profesijným pravidlám a etike. I v tomto prípade by opätovne mohlo dôjsť k znemožneniu efektívnej ochrany hospodárskej súťaže, pretože by stačilo, aby podniky mali aspoň jedného takého zamestnanca, na ktorého by odkazovali všetky dokumenty a preposielali mu v kópii všetky emaily.

Na druhej strane, rovnaké problémy by mohli nastať v prípade, ak by sa ako adresát dokumentov alebo emailov označil nezávislý advokát. V tomto prípade by sa jednalo o menej vhodné riešenie, keďže by sa dostali mimo podnik. Následne sa poskytuje riešenie posudzovať dôvodnosť ochrany komunikácie medzi právnikom a klientom podľa obsahu, čiže na základe kritéria materiálneho, nie formálneho. Takéto posudzovanie sa aplikuje aj v sú-

²⁸ TOSATO, G. L. — BELLODI, L.: *EU Competition Law, Volume I, Procedure, Antitrust- Merger-State Aid*. 1.vyd. Leuven: CLAEYS & CASTEELS, 2006, s. 135.

²⁹ Bližšie k testu proporcionality odkazujeme napr. na: MACEJKOVÁ, I.: *Sloboda prejavu a súdna moc*, s. 1-28. [online, 2016-10-15]. Dostupné na: <https://www.ustavnysud.sk/documents/10182/992164/PCS-6.pdf/e8fea4cd-6775-4c85-9103-35ba89d89a8d>; KAMENEC T.: *Ohrozujú sudy slobodu medií? Právna analýza vybraných faktorov v Slovenskej republike*. Bratislava : Aliancia Fair-play, 2013, s. 1-20. [online, 2016-10-15]. Dostupné na: http://www.fair-play.sk/system/resources/W1siZiIsIjIwMTQvMDcvMDEvMThfMTNfMDhfNTg4X09ocm96dWp1X3N1ZHIlc2xvYm9kdV9tZWRpaS5wZGYiXV0/Ohrozuju_sudy_slobodu_medii.pdf.

časnosti³⁰, avšak komunikácia s nezávislým právnikom, prípadne sprostredkovanie informácií od neho alebo pre neho, musí byť splnené ako *condition sine qua non*. Nemala by byť v situácii, v ktorej je možnosť posudzovať dôvodnosť tohto privilegia podľa obsahu konkrétneho dokumentu táto možnosť rozšírená aj na podnikových právnikov, obzvlášť tých, na ktorých sa vzťahujú profesijné pravidlá a etika?

Problémom by naďalej zostávala absencia zodpovednosť za poskytnuté rady mimo pracovného práva v prípade podnikových právnikov. Navyše, nebola by neúmerne zvýšená administratívna záťaž Komisie? Situácia, v ktorej by Komisia musela prejsť celým procesom posúdenia dôvodnosti uplatnenia privilegia pri teoreticky každom dokumente, do ktorého bol zahrnutý podnikový právnik, by mohla znemožniť jej prácu.

V relácii k tretiemu kroku je potrebné posúdiť význam privilegia vo vzťahu k významu ochrany hospodárskej súťaže. Je možné sa zhodnúť na tom, že mnohé bežné podnikateľské praktiky, ktoré by ekonomickí poradcovia odporúčali podniku ako vhodné, sú zakázané súťažným právom. Príkladom sú dohody obmedzujúce súťaž aj zneužitie dominantného postavenia. Samozrejme, legálny výkon podnikania predpokladá jeho kompatibilitu so súťažným právom a z tohto hľadiska sú mimoriadne potrebné právne rady, obzvlášť z dôvodu zodpovednosti podnikov posudzovať si aplikovateľnosť výnimky podľa článku 101 (3) ZFEÚ na svoje konanie. Na druhej strane, právo na právnu pomoc, ktoré je v končenom dôsledku chránené privilegiom komunikácie právnik – klient, sa dá uplatniť aj v prípade, ak sa privilegium vzťahuje iba na externých právnikov. Pomernosť k administratívnej záťaži Komisie, ktoré by nastalo v prípade rozšírenia privilegia aj na podnikových právnikov, by pravdepodobne nebola dosiahnutá.

Jedna alternácia k tejto situácii by mohla zmeniť výsledok testu proporcionality, a síce, ak by v konkrétnom prípade mal podnik interného právnika, ktorý by bol členom komory, vzťahovala by sa na neho profesijná etika aj pravidlá, prípadne aj zodpovednosť za poskytnuté rady presahujúca zodpovednosť podľa pracovného práva. Tento interný právnik by nebol zjavne zneužívaný na preposielanie všetkých dokumentov, takže neprimeraná administratívna záťaž Komisie by tu nebola prítomná. Ak by takýto právnik napísal dokument obsahujúci právnu analýzu situácie podniku z pohľadu súťažného práva, ktorá by obsahovala aj podrobný popis skutkovej situácie, je skutočne proporcionálne, aby mala Komisia prístup k takémuto dokumentu? I keď alternácia napovedá negatívnu odpoveď, vyskytuje sa tu jeden problém. Kde by nastali hranice takejto situácie? Ako by Komisia účinne odlíšila rozdiel medzi touto situáciou a situáciou zachádzajúcou do neprime-

³⁰ „Naopak, samotná skutočnosť, že dokument bol predmetom diskusií s advokátom, nemôže stačiť na to, aby mu bola priznaná táto ochrana“ – spojené prípady T-125/03 a T-253/03 *Akzo Nobel Chemicals Ltd and Akros Chemicals Ltd v Commission* [2007], bod 123.

ranej administratívnej záťaže? Platí tvrdenie *summus ius summa iniuria*, avšak v prípade, ak sú pravidlá na uplatnenie privilégia komunikácie právnik – klient už dlhodobo jasne stanovené, je možné tvrdiť, že podnik sa im má vedieť prispôbiť a konať podľa nich.

Navyše, vo vzťahu k proporcionalite tejto formy zásahu je možné poukázať aj na existenciu vnútorného trhu v Únii. Nakoľko ešte nedošlo k harmonizácii postavenia právnikov,³¹ ich členstva v profesijnej komore a paralelnom zamestnaneckom vzťahu, je možné tvrdiť, že pri aplikácii privilégia na tých podnikových právnikov, ktorí sú zapísaní v profesijnej komore, by došlo k narušeniu vnútorného trhu.³²

Záver

Podniky majú markantný záujem na ochrane ich komunikácie s právnikom, ktorá je imanentná právu na obhajobu. Nie je možné prehliadnuť argumentáciu podnikov vo vzťahu k reštriktívnej interpretácii pojmu právnik, najmä s ohľadom na podnikových právnikov, ktorí sú aj členmi komory. Za určitých okolností môže byť test proporcionality, len ťažko obhájitelný. Avšak, za situácie, kedy nie všetky členské štáty túto možnosť pripúšťajú, je nesprávne opomenúť existenciu vnútorného trhu a záujem na jednotnom uplatňovaní týchto pojmov a neprimeranú administratívnu záťaž pre Komisiu, ktorá by sa mohla vytvoriť pri čisto materiálnom chápaní právnych rád, t.j. pri braní do úvahy iba obsahu a nie osoby, ktorá obsah podala. Za týchto okolností, s ohľadom na existenciu možnosti pre podnikateľa odkonzultovať svoju situáciu s nezávislým právnikom a s ohľadom na nie čisto formálne chápanie právnych rád, je možné sa prikloniť k názoru, že takto uplatňované privilégium je proporcionálne.

Použitá literatúra

1. CHALMERS, D. – DAVIES, G. – MONTI, G.: *European Union Law*. 3.vyd. Cambridge : Cambridge University Press, 2014, s. 1114.
2. CRAIG, P. – DE BÚRCA, G.: *EU Law. Text, Cases and Materials*. 5.vyd. Oxford : Oxford University Press, 2011, s. 1155.

³¹ Prístup vybraných členských štátov EÚ je spracovaný napr. SWAAK, CH.: Legal Privilege : An overview of EU and national case law. In *eCompetitions National Competition Laws Bulletin* N° 65144, s. 1-9. [online 2017-03-16], dostupné na: <http://www.ecla.org/files/images/News/Legal%20Privilege%20in%20e-Competitions%20040414.pdf>

³² V tomto prípade by bol sledovaným cieľom v rámci prvého kroku testu proporcionality vnútorný trh EÚ a nie efektívnosť uplatňovania pravidiel súťažného práva.

3. KALESNÁ, K.: Hospodárska súťaž a základné práva. In *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie Bratislavské právnické fórum 2015*, s. 704-709.
4. KAMENEC, T.: *Ohrozujú súdy slobodu médií? Právna analýza vybraných faktorov v Slovenskej republike*. Bratislava : Aliancia Fair-play, 2013, s. 1-20. [online, 2016-10-15]. Dostupné na: http://www.fair-play.sk/system/resources/W1siZiIsIjIwMTQvMDcvMDEvMTNhMTNfMDhfNTg4X09ocm96dWp1X3N1ZHIfc2xvYm9kdV9tZWRpaS5wZGYiXV0/Ohrozuju_sudy_slobodu_medii.pdf
5. MACEJKOVÁ, I.: *Sloboda prejavu a súdna moc*, s. 1-28. [online, 2016-10-15] Dostupné na: <https://www.ustavnysud.sk/documents/10182/992164/PCS-6.pdf/e8fea4cd-6775-4c85-9103-35ba89d89a8d>
6. SWAAK, CH.: Legal Privilege : An overview of EU and national case law. In *eCompetitions National Competition Laws Bulletin* N° 65144, s. 1-9. [online 2017-03-16], dostupné na: <http://www.ecla.org/files/images/News/Legal%20Privilege%20in%20e-Competitions%20040414.pdf>
7. TOSATO, G. L. – BELLODI, L.: *EU Competition Law, Volume I, Procedure, Antitrust- Merger- State Aid*. 1.vyd. Leuven : CLAEYS & CASTEELS, 2006. 705 s.
8. VICTORIAN GOVERNMENT SOLICITOR'S OFFICE: *Understanding Legal Professional Privilege*. [online, 2016-07-24]. Dostupné na: <http://vgso.vic.gov.au/sites/default/files/Understanding%20Legal%20Professional%20Privilege.pdf>
9. WHISH, R. – BAILEY, D.: *Competition Law*. 7. vyd. Oxford : Oxford University Press, 2012, s. 1015.